

**Adem Koç (Ed.), Eskişehir'in Somut Olmayan Kültürel Mirası,
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayın No: 238, Eskişehir,
2014, ISBN: 978-605-9975-01-8, 249 sayfa**

İrem YALÇIN*

UNESCO tarafından 17 Ekim 2003 tarihinde kabul edilen, Türkiye'nin de 2006 yılında taraf olduğu Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, toplumların iç dinamiklerini oluşturan kültürel kodlarını, birikimlerini; yaşayan kültürel bir miras olarak kabul edip bunları koruma altına alarak gelecek kuşaklara aktarılmasını amaçlamaktadır. Sözleşmenin hedefleri doğrultusunda Türkiye'nin somut olmayan kültürel mirasının korunması gündeme gelmiş ve çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan birisi olan *Eskişehir'in Somut Olmayan Kültürel Mirası* isimli kitap, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi işbirliğiyle hazırlanan kitap, 2012 Turizm Tanıtım Mali Destek Programı çerçevesinde Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı ile Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ortaklığıyla gerçekleştirilen TR41/TT/12/009 kodlu "Eskişehir'in Somut Olmayan Kültürel Miras Envanterinin Çıkarılması ve Turizme kazandırılması Projesi" kapsamında hazırlanmıştır. Türkiye'nin en çok göç alan illerinden biri olan Eskişehir'in somut olmayan kültürel mirasını tespit etmeyi ve yeni kuşaklara aktarmayı amaçlamıştır.

Kitap, Somut Olmayan Kültürel

Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin 2. maddesinde yer alan başlıklara uygun olarak 5 ana bölümden ve bu ana bölümlere ait alt başlıklardan oluşmaktadır. Kullanılan verilerin alan ve literatür araştırmalarının neticesinde toplandığı, alan araştırmasının Eskişehir'in 14 ilçesi ile ilçelere bağlı 185 köyde yürütüldüğü ve 1400 kaynak kişiyle görüşüldüğü bilgisi giriş yazısında editör tarafından belirtilmiştir. Metinler ise bu kaynak kişilerden derlenen verilerden oluşmuştur. Bazı konu başlıklarında editör, konuyu açıklayan bilgiler de aktarmıştır. Kitaptaki yazılı veriler, alan çalışmasından elde edilen uygun görsellerle desteklenmiş, ayrıca derleme yapılan ilçe, köy ve kaynak kişi künyesi verilmiştir.

Kitabın birinci bölümü olan "Sözlü Gelenek ve Anlatımlar" başlığı altında, geleneksel sözlü kültürün parçası olan ve o kültüre ait kişilerin ortak düşünce yapısını oluşturan kolektif bilincin en iyi aktarıcısı durumundaki ninni, mani, türkü, ağıt, bilmece, efsane, memorat, masal, halk hikâyesi, fıkra, deyim ve atasözlerinden örnekler verilmiştir.

İkinci bölümde "Gösteri Sanatları" başlığının kapsadığı, âşıklık geleneği ve bu geleneği günümüzde devam ettiren temsilcilere, Alevi inanç yapısı içerisinde oluşmuş zâkirlik, semah

* Gazi Üniversitesi, Türk Halk Bilimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara/Türkiye, ireemylcn@gmail.com

gibi uygulamalara, geleneksel Türk tiyatrosunun temelinde bulunan köy seyirlik oyunları, Karagöz ve bebek kuklasına ait örnekler verilmiştir. Ayrıca geleneksel halk oyunlarından Eskişehir’de var olanlar aktarılmaya çalışılmıştır.

Toplumların yaşamlarındaki önemli geçiş dönemlerini, bu dönemlerin algılayış ve yaşayış biçimlerini gösteren uygulamaların tümü kitabın üçüncü bölümünde “Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler” başlığı altında toplanmıştır. Birçok etnik unsurun bir arada yaşadığı Eskişehir’in doğum, sünnet, düğün, asker uğurlama ve ölümden süregelen ritüellerinden, toplum için önemli mekân ve tarihlerde gerçekleştirilen kutlamalarından, dinî uygulamalarından, bunun yanı sıra kültürel mirası geleceğe aktaracak olan çocukların oyunlarından bahsedilmiştir.

En eski dönemlerden itibaren büyük bir birikimin ürünü olarak oluşan halk hekimliği ve buna bağlı oluşmuş ocaklar, tedavi yöntemleri, halk mutfağı, halk baytarlığı alanlarındaki önemli bilgiler ve uygulamaları dördüncü bölümde “Doğa Ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalar” adı altında sunulmaktadır. Bunun yanı sıra çok fazla tarihî medeniyete, kişiye, olaya tanıklık etmiş olan Eskişehir coğrafyasındaki Seyyid Battal Gazi, Tapduk Emre türbesi gibi önemli ziyaret yerlerine, bu yerlere ait efsanelere de yer verilmiştir.

Beşinci ve son bölümde ise “El Sanatları” başlığı altında toplumsal yaşamın en önemli konularından birisi olan ve çoğu günümüzde uygulama alanı bulamadığı için kaybolma riski

taşıyan çömlekçilik, ağaç işlemeciliği, kilim dokumacılığı, lületaşı işlemeciliği gibi mesleklerden, bunun yanında geleneksel alet ve eşyalardan, giyim-kuşam-süslenmede kullanılan el sanatlarından örnekler aktarılmıştır.

Kitabın tüm bölümlerinde görülen barkodlar (QR Code) ile günümüz teknolojisinin imkânlarından faydalanılmıştır. Bu sayede sunulan bilgilerin etkileşimli olarak incelenmesi ve okuyucuyla kaynak kişilerin yüze gelmesi sağlanmıştır. Proje içindeki çalışmalar kapsamında yapılan toplantıların, örneklerin, fotoğraf sergilerinin, videoların ve tanıtım filminin bulunduğu bir internet sayfası da oluşturulmuştur.

Zengin bir kültür yapısına sahip olan Eskişehir ilinin somut olmayan kültürel mirasını korumak ve bu konuda farkındalığı arttırmak amaçlı hazırlanan bu kitap, günümüzde kültür aktarımı ortamlarının azaldığı ve kültür mirasının yaşatılmakta zorlandığı düşünülecek olursa; sahip olunan kültürel çeşitliliği, bu kültürel çeşitliliğin yaşadığı alanları göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Aynı farkındalığın benzer illerde benzer projeler için uygulanabilmesi fikrine örnek teşkil etmiş ayrıca projenin bir diğer basamağında yapılması planlanan ve Uygulamalı Halkbilimi disiplinine fayda sağlayacak Eskişehir Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi için de bir alt yapı oluşturmuştur.